

GAZİANTEP UNIVERSITY JOURNAL OF SOCIAL SCIENCES

Journal homepage: <http://dergipark.org.tr/tr/pub/jss>

Araştırma Makalesi • Research Article

Cumhuriyetin İlk Yıllarında Gaziantep ve Maraş Halkevi Öncülüğünde Dil Bayramı Kutlamaları

Language Festival Celebrations Under the Leadership of Gaziantep and Maras Community Centres in The Early Years of Turkish Republic

Erhan ALPASLAN^{a*} Hilal KOCAOĞLAN^b

^a Doç. Dr., Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Tarih Bölümü, Kahramanmaraş / TÜRKİYE

ORCID: 0000-0001-7251-6733

^b Yüksek Lisans Öğrencisi, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Ana Bilim Dalı, Kahramanmaraş / TÜRKİYE

ORCID: 0000-0002-5569-9475

MAKALE BİLGİSİ

Makale Geçmişi:

Başvuru tarihi: 15 Şubat 2022

Kabul tarihi: 14 Nisan 2022

Anahtar Kelimeler:

Dil Bayramı,
Türk Dili Tetkik Cemiyeti,
Dil Kurultayı,
Halkevleri,
Gaziantep,
Maraş

ARTICLE INFO

Article History:

Received February 15, 2022

Accepted April 14, 2022

Keywords:

Language Day,
Turkish Language Investigation Society,
Language Congress,
Community Centers,
Gaziantep,
Maraş

ÖZ

Mustafa Kemal Paşa'nın gerçekleştirmiş olduğu milli dilin yaratılmasını amaç edinen ve dil devrimine giden sürecin en önemli adımı 1 Kasım 1928 tarihinde Yeni Türk Harflerinin Kabulü ile başlamıştır. İlerleyen süreçte 12 Temmuz 1932 tarihinde ise Türk Dili Tetkik Cemiyeti'nin kurulması ile dilin sadeleştirilmesi, özünün ortaya çıkarılması ve geliştirilmesi amaçlanmıştır. Hedefler doğrultusunda Atatürk Dönemi'nde 1932, 1934 ve 1936 yıllarında olmak üzere üç dil kurultayı düzenlenmiştir. İlki 1932 yılında yapılan Dil Kurultayı'nda Halit Fahri Bey tarafından bir öneri sunulmuştur. Bu doğrultuda gelen öneriye onay verilerek kurultayın ilk günü olan "26 Eylül" tarihi "Dil Bayramı" olarak kabul edilmiş ve tüm yurtta kutlama etkinlikleri düzenlenmiştir. Dil bayramlarının kutlanması, diğer milli bayramlarımız ve özel günlerde olduğu gibi milli kültürün gelişmesine ve yayılmasına öncülük ederek katkıda bulunan Halkevleri bünyesinde yapılmıştır. Halkevleri milli bayramlarda belirli hafta ve özel günlerde kutlamalar, anma törenleri gibi etkinliklerde aktif şekilde faaliyet gösterirken; Dil Bayramları da Halkevlerinin dokuz şubesinden biri olan Dil, Edebiyat ve Tarih Şubesi içerisinde düzenlenen konferanslarda coşkulu şekilde yapılmış, şiir dinletilerinin yanında söylevler verilerek, enstrümanlar eşliğinde konserler düzenlenerek kutlanmıştır. Bu çalışmada ise Cumhuriyetin ilk yıllarında Gaziantep ve Maraş Halkevi öncülüğünde belirli yıllarda yapılan Dil Bayramları ile ilgili kutlamalar ele alınarak bu illerde gerçekleştirilen etkinliklere yer verilmiştir.

ABSTRACT

The most important step in the process to the language revolution, which aims to create the national language that Mustafa Kemal Pasha made, was taken on November 1, 1928 with the Acceptance of the New Turkish Letters. On July 12, 1932, the establishment of the Turkish Language Study Society and its basic structure with language development were intended to be facilitated, uncovered and developed. In line with the objectives, three language boards were held in 1932, 1934 and 1936 during the Atatürk period. A proposal was made by Halit Fahri Bey at the first Language Congress in 1932. In this respect, the first day of the assembly, "September 26", has been accepted as "Language Festival Day" and celebrations have been organized throughout the country.

The celebration of language festivals was held within the Community Centres, which led to the development and spread of national culture as well as other national holidays and special days. Community Centres are active in the events such as celebrations, commemorations and celebrations during specific weeks and special days during national holidays, while Language Festivals are celebrated by organizing concerts with musical instruments and singing in the lectures organized in the Language, Literature and History Branch, which is one of the nine branches of the Community Centres. In this study, the activities carried out in the provinces were given as a celebration of Language holidays in certain years, led by Gaziantep and Maras Community Centres in the early years of Turkish Republic

* Sorumlu yazar/Corresponding author.
e-posta: eaalpaslan@ksu.edu.tr

EXTENDED ABSTRACT

This study covers the Language Festival celebrations held in the early years of the republic under the leadership of Gaziantep and Maras Community Centre in certain years, and includes the activities carried out in these provinces.

Turks have used many articles by changing places, religions and text in the historical process. When the Tanzimat Period was reached, the problem of the alphabet came to light as a result of the problems experienced in education. The difficulties of printing and the difficulty of using the Arabic letters in education and the deficiencies in Turkish language have resulted in the need to change the form. The introduction of a universal Latin text to Turkey started with the period of Tanzimat.

Following the shortcomings of Turkish language, the discussions closely, Atatürk emphasized the importance of simplifying, enriching and adopting Turkish language. He addressed on making the language harmonious and beautiful.

After preparing the favorable environment, Atatürk announced the acceptance of the New Turkish letters on November 1, 1928 in the creation of national language. On July 12, 1932, the organization of the Turkish Language Study Society followed this development. With the cooperation of the Turkish Language Study Society, Atatürk whose first aim was to simplify Turkish language establish unity and harmony between the language of the people, establish the language of speech, the language of literature and science with strict rules, and to create scans, compilations from historical texts and living people's beneficiaries, and to build a vocabulary and term treasure. Secondly, he intended to analyze and compare dead or old languages that are documents in historical research in a methodical way. In this respect, the language congress was held in the Atatürk period in 1932, 1934 and 1936, and the administrative bodies of the institution were elected, language policy was set and scientific statements were presented and discussed.

The first Turkish Language Council was held at the Dolmabahçe Palace's Examination Hall between September 26 and October 5 1932, while the opening speech was held by Mr. Samih Rifat. In the congress, which was very important and honored by Gazi Mustafa Kemal Atatürk, the Turkish Parliament President Kazım Pasha was elected as chairman of the congress and the second presidents were brought to the Presidents of Reşit Galip and Samih Rifat gentlemen. At the end of the assembly, a proposal has been made by Halit Fahri Bey. In line with the proposal presented, the opening day of the establishment, September 26, was approved as a Language Festival.

In Turkey, the celebration of Language Festival was carried out by activities within the Community Centres. Conferences were held in these centers to raise awareness of language. Conferences were organized in community centers in order to raise public awareness about language. The language boards were announced by radio, while folk poetry and local folk songs about the importance of Turkish language were made.

It is important to consider the experience and accumulation of the second Meşrutiyet Period in the organization process of the public. In this respect, the share of Türk Ocakları which were founded in 1912, is important in the process of dispersion, as an extension of the Turkish movement. Türk Ocakları have made a goal for them to increase the culture level of the people by contributing to the development of national language and national emotion and values. In order to achieve these, conferences, training activities, theater and social aid activities have been utilized.

In the congress of the Turkish Ocagi Istanbul branch on October 10, 1925, the report revealed the idea of the Türk Ocakları becoming Community Centres. As a result of the 1927 amendment to the Türk Ocakları statutes, the effect of the CHP has increased and 257 branches have been taken to the CHP with all their goods and debts by the decision to terminate Turk Ocakları and join the CHP at an extraordinary congress held by Turk Ocakları in Ankara on April 10, 1931.

Established about ten months after the closing of Turk Ocakları, Community Centre was established on February 19, 1932; using knowledge of Turk Ocakları national cultural activities. The first opening of the Community Centre building, Ankara Halkevi building, the Turk Ocagi's Headquarters, was held here, using it as the headquarters for each opening of the Community Centres.

The development of national culture, the spread and the smell of the buildings, the Community Centres were divided into nine branches, serving from 1932 to 1951 when they were closed. These are Language, History and Literature, Fine Arts, Representation, Sports, Social Aid, Public Associations and Courses, Library and Theology, Villagers, Museums and Exhibition branches. In the community, the public has gathered information about social and cultural structures, keeping both community memory alive and dynamic, and increasing the literacy rate and publishing many magazines and books.

Gaziantep Community Centre was opened on 24 June 1932. The working areas and conditions of Gaziantep Community Centre branches are determined by the center, while the work programs between them are determined as a result of their work section. Branches have organized their activities in their own fields, meeting with other branches. In the Gaziantep Community Centre, which published books on various topics, conferences were held on many topics, celebrations were held on special days and national holidays, and commemoration ceremonies were held on important individuals. Language Festivals are also celebrated in Gaziantep with conferences held within the Language, Literature and History Branch of the Community Centre.

Maras Community House was opened on February 23, 1934 at the old Turk Ocakları Building. Maras Community Centre has been active during national holidays, organizing events such as celebrations, commemorations and events on specific weeks and special days. Language Festivals in Maras are also celebrated with conferences held within the Language, Literature and History Branch of the Community Centre.

During the celebrations with the Language Festival discussions, conferences were given and lectures were spoken. While the music was performed, concerts were organized with instruments, marches were played and songs were sung. Language Festival was celebrated by public with great joy in Gaziantep and Maras.

The Latin alphabet, which is accepted as a result of the Letter Revolution and has a universal quality, has made Turkish easy to learn and understand, while making it the same as the writing language and the language of speech. The Turkish Language Institution, founded afterwards, has been an important step toward Turkish Language in terms of Turkish liberation from the yoke of foreign languages, self-finding and development. Language festivals have been a great importance because of the fact that Turkish has found its national spirit, its social identity and kept it in memory.

Giriş

Binlerce yıllık tarihe dayanan Türkçe'nin Anadolu'da devlet dili olmasını sağlayan gelişme Karamanoğlu Mehmet Bey'in 13 Mayıs 1277 tarihinde Türkçeyi resmi dil olarak ilan eden "Bugünden sonra hiç kimse sarayda, divanda, meclislerde ve seyranda Türk Dili'nden başka dil kullanmaya" şeklindeki fermanının yayınlanması ile başlamıştır (Uca ve Ülker, 2016, s. 169, 198).

Değişken bir yaşam süren Türkler tarihi süreç içerisinde yer, din ve yazı değiştirerek on kadar yazı kullanmışlardır. Tanzimat Dönemi'ne gelindiğinde ise alfabe sorununun gün yüzüne çıkması eğitimde yaşanan sıkıntılar neticesinde olmuştur. Kullanılan Arap harflerinin hem basım konusunda yaşattığı zorluklar hem de eğitim-öğretimde kullanımının zorluğu ve Türk diline uymaması yazıda değişikliğe gidilmesi gereksinimini ortaya çıkarmıştır. Evrensel bir niteliğe sahip olan Latin yazısının Türkiye'ye girmesi de yine Tanzimat Dönemi ile başlamıştır (Şimşir, 1992, s. XI,1,30-37).

Türk dili ile ilgili eksiklikleri, tartışmaları yakından izleyen Atatürk; Türk dilinin sadeleştirilmesi, zenginleştirilmesi ve kamuoyuna bunların benimsetilmesi için her yayın vasıtasından faydalanılmasının ve her aydının hangi konuda olursa olsun yazarken buna dikkat edebilmesinin gerekliliğinin önemini vurgulamıştır. Konuşma dilinin ise ahenkli ve güzel bir hale getirilmesine değinmiştir (Altan, 2019, s. 53).

Doğru zamanı planlayarak harf devrimine karşı direnebilecek gerici yuvaları ortadan kaldıran Atatürk, elverişli ortamı hazırladıktan sonra (Şimşir, 1992, s. 56-57) milli dilin yaratılması aşamasında 1 Kasım 1928 tarihinde Yeni Türk Harflerinin Kabulünü duyurmuştur (Aktaş, 1999, s. 700). Bu gelişmeyi 12 Temmuz 1932 tarihinde Türk Dili Tetkik Cemiyeti'nin kuruluşu izlemiştir. Atatürk, Türk Dili Tetkik Cemiyeti ile ilk olarak; Türk dilinin sadeleşmesini, halkın konuşma dili arasında birlik ve ahenk kurulmasını, konuşma, edebiyat ve bilim dilinin kesin kurallarla belirlenerek tarihi metinlerden ve yaşayan halk lehçelerinden taramalar, derlemeler yaparak bir kelime ve terim hazinesi vücuda getirilmesini hedeflemiştir. İkinci olarak ise tarihi araştırmalarda belge olan ölü veya eski dillerin metotlu bir şekilde incelenmesi ve mukayese edilmesini amaçlamıştır (Sakaoğlu, 1991, s. 23-29). Bu doğrultuda Atatürk Dönemi'nde 1932, 1934 ve 1936 yıllarında Dil Kurultayları düzenlenerek kurumun yönetim organlarının seçimi yapılmış, dil politikası belirlenmiş ve bilimsel bildiriler sunularak tartışmaya açılmıştır (Gündüz ve Fırat, 2014, s. 64).

İlk Türk Dil Kurultayı 26 Eylül- 5 Ekim 1932 tarihleri arasında Dolmabahçe Sarayı'nın Muayede Salonunda yapılırken, açılış konuşması Samih Rıfat Bey tarafından gerçekleştirilmiştir. Gazi Mustafa Kemal Atatürk'ün çok önemseddiği ve şereflendirdiği kurultayda, Kurultay Başkanlığına TBMM Başkanı Kazım Paşa seçilirken ikinci başkanlıklara da Reşit Galip ve Samih Rıfat Beyler getirilmiştir. Yirmi tezin sunulduğu on üç konuşmanın yapıldığı kurultayın (Yılmaz, 2013, s. 86-88) sonlarına doğru Halit Fahri Bey tarafından bir öneri sunulmuştur. Sunulan öneri doğrultusunda kurultayın açılış günü olan 26 Eylül tarihinin Dil Bayramı olarak kutlanması uygun görülerek kabul edilmiştir.

Türkiye'de Dil Bayramlarının kutlanması Halkevleri bünyesinde yapılan faaliyetlerle gerçekleştirilmiştir. Dil konusunda halkı bilinçlendirmek amacı ile halkevlerinde konferanslar düzenlenmiştir. Yapılan dil kurultayları radyo vasıtası ile halka duyurulurken, Türk Dilinin önemi üzerine halk şiirleri ve yerli türkü dinletileri yapılmıştır (Özüçetin vd., 2017, s. 251-255).

Cumhuriyetin ve getirmiş olduğu ideolojinin ve 1930'lu yıllardaki ekonomik- toplumsal şartların bir sonucu olarak Halkevlerinin kuruluş sürecinde İkinci Meşrutiyet Dönemi tecrübe ve birikiminin göz önüne alınması gerekir. Bu doğrultuda özellikle 1912 yılında kurulan,

dağılma sürecinde Türkçülük akımının bir uzantısı şeklinde kendini gösteren Türk Ocaklarının payı önemlidir (Arıkan, 1999, s. 262). Ocaklar, milli duygu ve değerlerin, milli dilin gelişmesine katkıda bulunarak halkın kültür seviyesini yükseltmeyi kendisine amaç edinmiştir. Bunların gerçekleştirilmesi doğrultusunda ise konferanslardan, eğitim faaliyetlerinden, tiyatro ve sosyal yardım faaliyetlerinden yararlanılmıştır (Özdemir ve Aktaş, 2011, s. 237).

Türk Ocağı İstanbul şubesinin 10 Ekim 1925 tarihli kongresinde, ocağın toplumsal sahadaki görevlerini belirlemek amacı ile seçtiği heyetin verdiği rapor Türk Ocaklarının Halkevlerine dönüşmesi fikrini ortaya atması bakımından önem teşkil etmiştir. Türk Ocaklarının tüzüğünde 1927 yılında yapılan değişiklik neticesinde CHP'nin etkisi artmış ve Ocak etkinliklerinin Türkiye Cumhuriyeti ile sınırlı tutulduğu açıkça vurgulanmıştır (Arıkan, 1999, s. 264). Bu bağlamda Atatürk, Hâkimiyeti Milliye Gazetesi'ne verdiği demeçte Türk Ocakları'nı CHP'nin kültür şubesi olarak kabul etmiş ve ocakların yapması gereken görevleri açıklamıştır. Türk Ocakları'nın yapmış olduğu olağanüstü kongre Ankara'da 10 Nisan 1931 tarihinde toplanmıştır. Bu kongrede Türk Ocaklarının feshi ve CHP'ye katılması kararı alınarak 257 şube tüm mal ve borçları ile CHP bünyesine alınmıştır. Türk Ocakları tarafından alınan karar 10 Mayıs 1931 tarihinde toplanan CHP'nin 3. Büyük Kongresi'nde olduğu şekliyle kabul edilmiştir (Arıkan, 1999, s. 264-266; Özacun, 2002, s. 19; Özüçetin vd., 2017, s. 253).

Halkevlerinin Kuruluşu ve Faaliyetleri

Türk Ocaklarının kapatılmasının ardından yaklaşık on ay geçtikten sonra kurulan Halkevleri, Türk Ocaklarının milli kültür faaliyetleri konusundaki bilgi ve birikimlerinden yararlanılarak 19 Şubat 1932 tarihinde teşkil edilmiştir. Türk Ocağı'nın Genel Merkez binası olan Ankara Halkevi binası Halkevlerinin her açılışında genel merkez gibi kullanılarak; Halkevlerinin ilk açılışları da burada gerçekleştirilmiştir. Açılış töreni Ankara Radyosu vasıtası ile tüm ülkede yayınlanarak kutlanmıştır (Olgun, 2019, s. 12-13). Hazırlıkları tamamlanan ilk halkevleri; Afyon, Ankara, Aydın, Bolu, Bursa, Çanakkale, Denizli, Diyarbakır, Eminönü, Eskişehir, İzmir, Konya, Malatya ve Samsun olmak üzere 14 merkezde açılmıştır. 19 Şubat tarihine yetişemeyen; Antalya, Bilecik, Edirne, Gaziantep, Giresun, Silifke, Kastamonu, Kayseri, Kırklareli, Kocaeli, Kütahya, Ordu, Rize, Sinop, Şebinkarahisar, Tekirdağ, Trabzon, Van, Yozgat ve Zonguldak Halkevi şubeleri ise 24 Haziran 1932 tarihinde açılmıştır (Özdemir ve Aktaş, 2011, s. 247). 1950 yılında ise Halkevlerinin sayısı 478'e, Halk odalarının sayısı ise 4322'ye ulaşmıştır (Arıkan, 1999, s. 261).

Milli kültürün gelişimi, inkılapların yayılması ve kökleştirilmesini amaç edinen Halkevleri, kuruldukları 1932 yılından kapatıldıkları 1951 yılına kadar hizmet vererek kendi içinde dokuz şubeye ayrılmıştır. Bunlar; Dil, Tarih ve Edebiyat, Güzel Sanatlar, Temsil, Spor, Sosyal Yardım, Halk Dershaneleri ve Kurslar, Kütüphane ve Neşriyat, Köycüler, Müze ve Sergi şubeleridir. Kuruldukları yörede toplumsal ve kültürel yapı hakkında bilgileri toplayan Halkevleri hem toplum hafızasını canlı ve dinamik tutmuş, hem de okuma yazma oranını yükselterek pek çok dergi ve kitap yayınlamıştır (Olgun, 2019, s. 1-2; Özacun, 2002, s. 21-26).

Halkevleri CHP'nin siyasal faaliyetlerinin dışında tutularak hiçbir zaman siyasal bir kurum olarak düşünülmemiştir. Yönetim açısından CHP'ye bağlı bir kuruluş olan Halkevlerinin herkese açık olduğu ve partiye kayıt koşulu aranmadığı, Halkevleri Talimatnamesinde, "Halkevi, kalplerinde ve dimağlarında memleket sevgisini mukaddes ve ileri yürüten yüksek bir heyecan halinde duyanlar için toplanma ve çalışma yeridir. Bu itibarla halkevinin kapıları kayıtlı olan ve olmayan bütün vatandaşlara açıktır" şeklinde dile getirilmiştir (Arıkan, 1999, s. 269).

Genel Olarak Gaziantep Halkevi Kuruluğu ve Faaliyet Alanları

Gaziantep Halkevi, 24 Haziran 1932 tarihinde açılmıştır (Ünüvar, 2017, s. 311). Açılış Halkevi salonunda 700 kişinin katılımı ile coşkulu şekilde gerçekleştirilmiştir. Açılış programında sırası ile önce İstiklal Marşı dinlenmiş, Cumhuriyet yemini edilerek, CHP Genel Sekreteri Recep Peker'in nutku radyodan dinlendikten sonra CHP Gaziantep İl Başkanı Ömer Asım Aksoy'un açılış nutkunun ardından halkevlerinin programı açıklanmıştır. Daha sonra Behçet Kemal Çağlar'ın açılış şiiri ile devam eden programda, CHP Gaziantep İdare Heyeti'nden Ahmet Muhtar Göğüş'ün konuşması yer almıştır (Gaziantep Halkevi Broşürü, 1935, s. 12).

Gaziantep Halkevi yönetim kurulu; Ömer Asım Aksoy başkanlığında şu isimlerden oluşmuştur:

Dil, Edebiyat ve Tarih Şubesi: Öğretmen Şakir Sabri Yener, Güzel Sanatlar Şubesi: Öğretmen Ferit, Spor Şubesi: Ali Battal, Temsil Şubesi: Öğretmen Sait, Sosyal Yardım Şubesi: Doktor Saip Özer, Kütüphane ve Yayın Şubesi: Ali Baz, Halk Dershaneleri ve Kursları Şubesi: Öğretmen Bekir Kırac, Köycüler Şubesi: Hilmi Dağcı, Müze ve Sergiler Şubesi: Yılmaz Dokuzoğuz.

Gaziantep Halkevi tüzüğe uygun şekilde 9 şubede faaliyet gösterirken şubelerin yönetim komitelerine seçilen isimler şu şekildedir:

Tablo 1: Gaziantep Halkevi Şubeleri ve Yönetim Komitelerine Seçilen İsimler

1) Dil, Edebiyat ve Tarih Şubesi:	
Şakir Sabri Yener	(Öğretmen)
Ahmet Muhtar	(Çiftçi)
Galip Mükerrerem	(Terzi)
2) Güzel Sanatlar Şubesi:	
Ferit Bey	(Öğretmen)
Oğuz Alıcı	(Diş Doktoru)
Mehmet Bey	(Öğretmen)
3) Spor Şubesi:	
Ali Battal	(Memur)
Fuat Ural	(Öğretmen)
Muhtar Beyaz	(Çiftçi)
Demir Bey	(Öğrenci)
Şemsi Akbayram	(Nakkaş)
4) Temsil Şubesi:	
Sait Bey	(Öğretmen)
Mehmet Bey	(Öğretmen)
Faik Bey	(Öğretmen)
Turgut Bey	(Öğretmen)
Necmiye Hanım	(Öğretmen)
5) Sosyal Yardım Şubesi:	
Saip Özer	(Doktor)
B. Selçuk Aksoy	(Ezacı)
Kanevetçi Mahmut	(Çiftçi)
6) Kütüphane ve Yayın Şubesi:	
Ali Baz	(Tüccar)
Ali Ünler	(Gazeteci)

Esat Tüzün	(Öğretmen)
7) Halk Dershaneleri ve Kurslar Şubesi:	
Bekir Kıraç	(Öğretmen)
Nuri Doğan	(Öğretmen)
Tarık Remzi	(Kâtip)
8) Köycüler Şubesi:	
Hilmi Dağcı	(Postacı)
Faik Yargıcı	(Sağlık Müdürü)
Kadri Şinasi	(Jandarma Komutanı)
9) Müze ve Sergiler Şubesi:	
Y. Dokuzoğuz	(Ticaret Odası Başkâtibi)
Gazenfer Galip	(Çiftçi)
Mahmut Ersoy	(Tüccar)
Kaynak: (Gaziantep Halkevi Broşürü, 1935, s. 14-16)	

Gaziantep Halkevi'nde ilk zamanlarda her şubenin üye kaydı alması ile birlikte kayıtlı üyelerin sayısı 455 kişiye ulaşmıştır. Bunlardan 12 kişi kadın üye olmuştur. Temsil Şubesi 131 kişi ile en fazla üye sayısına sahip iken Kütüphane ve Neşriyat şubesi 13 üye ile en az üye sayısına sahip şube olmuştur. 1945 yılına gelindiğinde ise Gaziantep Halkevi'nin üye sayısı 1420'ye ulaşırken kadın üyelerin sayısı ise 207'ye yükselmiştir. 1944 verilerine göre ise Gaziantep'te; Gaziantep, Kilis, Nizip, İslâhiye olmak üzere dört halkevi ve kırk bir halk odası bulunmaktadır (Temiz, 2006, s. 23-27).

Gaziantep Halkevi şubelerinin çalışma alanları ve şartları merkez tarafından tespit edilirken kendi aralarında yaptıkları iş bölümü neticesinde çalışma programları belirlenmiştir. Şubeler kendi görev alanlarında yapacağı faaliyetleri diğer şubelerle görüşerek organize bir şekilde planlamış ve uygulamıştır. Çeşitli konularda araştırmalar yapan kitaplar yayımlayan Gaziantep Halkevi'nde, yine pek çok konuda konferanslar düzenlenmiş, özel günlerde ve milli bayramlarda kutlama programları düzenlenerek önemli şahsiyetleri anma törenleri gerçekleştirilmiştir. Okuma yazma, yabancı dil, giyim ve nakış kursları gibi kurslar açan Halkevi bünyesinde köylere ulaşarak vatandaşlara ve öğrencilere yardımlar yapılmıştır. Halkın sağlık giderlerinin karşılanması konusunda da çalışmalarda bulunulmuştur. Spor karşılaşmaları ve kır gezileri düzenlenerek halk arasında sosyal faaliyet kapsamında birlik bütünlük sağlanması amaçlanmıştır (Temiz, 2006, s. 199).

Gaziantep Halkevi kuruluşundan yedi yıl sonra 19 Şubat 1939 tarihinde Başpınar isminde bir dergi çıkarmıştır. Çeşitli nedenlerden dolayı yayın hayatına zaman zaman ara vermek durumunda kalan dergi toplamda 108 sayı yayınlamıştır. Gaziantep'in yerel tarihini, kültürünü ortaya çıkaran bu dergi gelecek kuşaklara bıraktığı miras ile bugüne kadar gelmesini sağlayarak hem yöreyi tanıtmış hem de Halkevi'nin yaptığı faaliyetleri sayfalarına taşımıştır (Ünüvar, 2017, s. 311).

Gaziantep Halkevi Öncülüğünde Dil Bayramı Kutlamaları

Halkevlerinin, Dil, Edebiyat ve Tarih şubesi 1932 tarihli talimatname ile oluşturularak dil ve tarih çalışmalarını birlikte yürütmüştür. Ancak Tarih şubesi 1940 tarihli talimatname ile bu koldan ayrılmıştır. Şubenin faaliyetleri Cumhuriyet ve inkılap prensiplerinin kökleşmesini, vatan sevgisinin ve vatandaşlık vazifeleri duygusunun yükselmesini sağlayacak şekilde konferanslar düzenlemek, dil ve edebiyat çalışmaları yapmak, büyükleri anmak ve dergiler çıkarmak şeklinde özetlenebilir. Şubenin dil çalışmalarının amacı Türk diline esas hakkını vererek her türlü fikrî ve hissi kavramların ifadesinde istiklalini kazandırmaktır. Bunun gerçekleşmesi için gereken: Eski Türkçe eserlerdeki öz Türkçe söz ve tabirleri, atasözlerini,

milli masalları toplamak ve derlemek, Türk dilinin yazıda kullanılmayan ancak halk arasında yaşıyan Türkçe söz ve tabirler ile folklor ürünlerini toplamak, eski Türkçe ve halk Türkçesinin dil bilgisi ve şive hususiyetlerini araştırmaktır. Bu doğrultuda derlenen malzeme ve yapılan araştırmalar, monografiler ve lügatçeler halinde gazete ve mecmualarda neşredilmiştir (Aktaş ve Özdemir, 2011, s. 189-190; C.H.F Halkevleri Talimatnamesi, 1932, s. 10).

Gaziantep Halkevi'nin Dil, Edebiyat, Tarih Şubesi; dil, edebiyat, folklor üzerine araştırmalar yapmış, konferanslar düzenlemiş, dergi ve kitaplar çıkarmıştır. Gaziantep Halkevi 1935 ve 1938 yılında iki Halkevi broşürü yayınlamıştır. Broşürlerde; Halkevi çalışmaları, Gaziantep'teki eski eserler, şehrin tarihçesi, Gaziantep Müdafaası, Gaziantep büyükleri, Gaziantep'in bilim, ekonomik ve sosyal açıdan durumu, belediye çalışmaları, Gaziantep ilçeleri, demiryolu, karayolu, köprüler, Gaziantep'te tarım, bağcılık ve Antep fıstığı, Gaziantep'te sağlık işleri ve eğitim konuları üzerinde durulmuştur. Konferanslar 1940 yılına kadar kütüphane şubesi tarafından düzenlenirken bu tarihten sonra Dil ve Edebiyat Şubesi tarafından yapılmıştır. Çarşamba günleri düzenli olarak konferans günü olarak belirlenmiştir. Bu konferanslara halk ilgi ile katılım göstermiştir (Temiz, 2006, s. 28).

Gaziantep'te Dil Bayramları da Halkevinin Dil, Edebiyat, Tarih Şubesi bünyesinde gerçekleştirilen konferanslarla kutlanmıştır (Ünler, 1939, s. 20).

İkinci Türk Dili Kurultayı 18 Ağustos 1934'te İstanbul Dolmabahçe Sarayı'nda toplanmıştır. Kurultayda Türk Dili Tetkik Cemiyeti'nin çalışmaları gözden geçirilerek Türk dili üzerine yazılan tezler sunulmuştur. Kurultay müzakerelerinin Türkiye dâhilinde dinlenebilmesi için müzakere salonuna radyo vericisi konulmuştur. Program öncesinde Gaziantep Halkevi Radyosundan bütün vatandaşların yararlanması için iyi bir hoparlör sipariş edilmiştir. Kurultaya Gaziantep Halkevi Başkanı Ömer Asım Bey katılmıştır (Gaziantep Gazetesi, 1934 4 (300), s. 1).

Cumhurbaşkanı, başbakan, meclis başkanı paşalar ile Gaziantep milletvekilleri Kılıç Ali ve Nuri Beyler de saat 14.00'te Dolmabahçe'de Kurultay salonuna teşrif ederek büyük tezahürat ve alkışlarla karşılanırken, İstiklal Marşı çalınmış ve ardından kurultay marşı hep bir ağızdan okunmuştur. Kurultay, Maarif Vekili Abidin Bey'in dil inkılabının önemini, Türk Dili Tetkik Cemiyeti'nin çalışmalarını açıkladığı nutku ile açılmıştır. Kazım Karabekir Paşa, Kurultay başkanlığına seçilirken yaptığı öz Türkçe nutku büyük alkışlarla karşılanmıştır. Kâtipler ve komisyonların seçiminden sonra Ahmet Cevat Bey'in "Türk Dilinin yapılış karakterleri ve Türkçe'nin Hint-Avrupa dilleri ile mukayesesi" adlı tezi ile program devam ederken kurultaya Türk bilim adamlarından başka yabancı dil uzmanları da katılmıştır (Gaziantep Gazetesi, 1934 4 (304), s. 1).

Birinci Dil Kurultayı'nın toplandığı 26 Eylül gününün Türk Dili Tetkik Cemiyeti'nce "Dil Bayramı" olarak kutlandığı ikinci yıl dönümü Türkiye'nin her yerinde olduğu gibi Gaziantep Halkevi'nde de büyük bir törenle kutlanmıştır (Gaziantep Gazetesi, 1934 5 (309), s. 1). Gaziantep Halkevi Başkanlığı tarafından CHP Genel Sekreterliğine 13.09.1934 tarihli yazınının karşılığı olarak gönderilen 22.10.1934 tarihli yazıda; II. Dil bayramının evlerinde büyük bir merasimle kutlandığı belirtilmiştir. Yapılan kutlamanın içeriği şu şekilde bildirilmiştir: Saat 20.00'de büyük konferans salonu dinleyiciler ile dolarak, müzik şubesinin piyano ve kemanları eşliğinde hep bir ağızdan söylenen İstiklal Marşı ile merasime başlanmıştır (BCA 490-1-0-0 13-71-5 (1). Halkevi Başkanı Ömer Asım Bey'in II. Dil Kurultayına yönelik görüşlerini anlattığı, kurultayın açılışı ve konuşmacıları ile ilgili söylevinden sonra Genel Sekreter İbrahim Necmi Bey iki senelik süreçte yapılan işler hakkında ana hatları ile bir rapor sunduktan sunarak başkan ve encümenler seçimine de değinmiş, ardından kurultayda okunan tezler hakkında da görüşlerini dile getirmiştir. Ömer Asım Bey ise Türk Dili Tetkik Cemiyeti

idare heyetine Erzincan mebusu Saffet Bey'in seçildiğini, idare heyetinin ise altı kola ayrılırken şimdi sekiz kola ayrıldığını söyleyerek cemiyetin iki senede yapacağı işleri bildirmiştir. Buna göre; Türkçe lügatleri yapmak, terimlerin Türkçe karşılığını toplayarak bir terim lügati yapmak, Türkçenin ana dil bilgisini meydana getirmek, derleme fişlerini bir kitap halinde basmak, eski ve kıymetli Türk metinlerini şimdiki dili ile basmak, derleme işine önem vererek büyük bir Türk sözlüğü yapmak gibi faaliyetlerden bahsetmiştir (Gaziantep Gazetesi, 1934 5 (309), s. 1-2). Müzik şubesinin kısa dinletisinin ardından lise Türkçe Öğretmeni Sait Bey'in, Türk Dili Savaşının önemi ve kıymeti, Türkçenin diğer dillere göre zenginliği ile ilgili nutku okunmuştur (BCA 490-1-0-0 13-71-5 (1)).

Sait Bey'in nutkundan sonra programın devamında Ticaret Odası Başkâtibi Yılmaz Bey'in eski yazı ve yeni yazı dili arasındaki farkları anlatarak Arapça ve Farsçaya boğulan eski yazı dilindeki uygunsuzlukların gülünç taraflarına vurgu yapması dinleyicilerin ilgisi ile karşılanarak alkışlanmıştır. Saat 24.00'te hep bir ağızdan okunan Cumhuriyetin onuncu yıl dönümü marşı ile program sonlandırılmıştır (BCA 490-1-0-0 13-71-5 (1); Gaziantep Gazetesi, 1934 5 (309), s. 2).

Birinci Dil Kurultayının açılışının üçüncü yıl dönümü olan 26 Eylül 1935 Perşembe günü büyük Türkiye'de olduğu gibi Gaziantep Halkevi'nde de büyük bir törenle kutlanmıştır. Saat 20'de Halkevinin geniş salonu davetlilerle solmuş ve törene piyano eşliğinde Halkevi gençlerinin okuduğu İstiklal Marşı ile başlanmıştır. Daha sonra lise Türkçe öğretmenleri Nureddin Can ve Said Gökçe tarafından, "kaynaklarından bugüne kadar Türk dili, Türk dili acun dillerinin anasıdır, Türk dilinin üstünlüğü" konuları hakkında söylevler verilmiş ve öz Türkçe şiirler okunmuştur. Söylev aralarında çalınan klasik müzik parçaları zevkle dinlenmiş, faydalı olan ve samimi bir hava içerisinde gerçekleştirilen tören sonlandırılmıştır (Gaziantep Gazetesi, 1935 6 (368), s. 1).

Üçüncü Türk Dili Kurultayı 24 Ağustos Pazartesi günü saat 14.00'te İstanbul Dolmabahçe Sarayı'nda açılmıştır. Kurultayda vekiller, generaller, kumandanlar ile birçok sefaret erkânı bulunurken, kurultaya; Alman, Fransız, İngiliz, Japon, Macar, Rus, Leh, Yunanlı ve Avusturyalı olmak üzere on beş dil bilimcisinin katılması, kurultayı uluslararası bir bilim toplantısı şekline dönüştürmüştür. Atatürk, İsmet İnönü, Londra elçisi Fethi Bey'in salona girişiyle beraber İstiklal marşının ardından Maarif vekili Saffet Arıkan, söylevi ile birlikte kurultayı açmış, kendisi kurultay başkanlığına seçilirken Profesör Afet Hanım ile Gaziantep Milletvekili Nuri Conker asbaşkanlığa seçilmiştir. Kurultayda Güneş Dil Teorisi ve dil karşılaştırmaları komisyonu ön plana çıkarken, Profesör Yusuf Ziya'nın Güneş Dil Teorisi hakkındaki tezi çok alkışlanmıştır (Gaziantep Gazetesi, 1936 6 (416), s. 1).

Türkiye'nin her tarafında kurultayın önemini halka anlatmak amacı ile törenler düzenlenirken Gaziantep Halkevi de dil inkılabının önem ve kıymetini anlatmak amacı ile kurultayın toplandığı 24.25.26.27 Ağustos günlerini takip eden dört günlük bir program hazırlamıştır (Gaziantep Gazetesi, 1936 6 (416), s. 1).

Gaziantep Halkevi Başkanı Ahmet Muhtar Göğüş C.H.P. Genel Sekreterliği'ne Üçüncü Dil Kurultayı münasebeti ile yapılan programı bildirmiştir:

Gaziantep Halkevi tarafından hazırlanan programda kurultayın ve dil devriminin önemi üzerine halk aydınlatılmıştır. Kurultayda ve halkevinde verilecek söylevleri halka dinletmek için Halkevi bahçesine ve şehrin en işlek yeri olan Maarif Bahçesi'ne hoparlör konulmuştur. 24 Ağustos Pazartesi saat 14.00'te radyo İstanbul'a göre ayarlanmış, kurultayda verilecek söylevleri dinlemek için halkevi ve maarif bahçesine binlerce vatandaş toplanmış ancak daha önceki törenlerde olduğu gibi İstanbul'u dinlemek mümkün olamamıştır. Toplanan halka öğretmen Sait Gökçe tarafından günün değerini anlatan bir söylev verilmiştir (BCA 490-1-0-0-

1168-101-1 (1); Gaziantep Gazetesi, 1936 6 (416), s. 1).

Akşam saat 18.00'den itibaren Halkevi programının tatbikine başlanarak İstiklal Marşı ile tören başlatılmıştır. İstiklal Marşı sonrası Halkevi Başkanı Muhtar Göğüş tarafından Dil Kurultayı'nın önemi hakkında bir söylev verilmiştir. Ardından bir müzik konseri gerçekleştirilmiş, sonrasında "Güzel Türkçe" adlı bir şiir dinletisi yapılmıştır. Şiir dinletisinin ardından konsere devam edilerek halk türküleri, müzik parçaları, onuncu Cumhuriyet marşı ile konser tamamlanmıştır (BCA 490-1-0-0-1168-101-1 (1)).

Güzel Türkçe

İlk yazın ormanlarında ağaçlar yeşerirken
Kuytu yerlerden keskin, uyanık sesler gelir
Bu şakıyan ses beni titretir yüreğimden
Bülbül sesi değil o, benim güzel Türkçemdir.

Yağmurlar yağar acun serin bir dere,
Bir gümüş kemer gibi oradan akıverir
Kıvrılır, döner, gider, getirir bolluk yere
Çağlayan dere değil, beni güzel Türkçemdir.

Gökyüzü geceleri ışıl ışıl parıldar,
Aya göz kırpan yıldız, bakarsın birden erir
Bu kutlu görünüşte dersiniz bir ses mi var
Parlayan bir sestir o, benim güzel Türkçemdir.

Yüksek yaylalardaki yürüğün curasından,
Çobanın kavalından işte o ses belirir,
Yurdumun orasından, yurdumun burasından
Bana "Türk'üz biz diyen, benim güzel Türkçemdir.

Beni bağlayan sana, seni bağlayan bana,
Bu sestir ki bizlere Türk Tanrısından gelir,
O öz ana sesidir, bir ses benzemez ona
Dinle, iyi dinle! O, benim güzel Türkçemdir.

Başını alıp gitsen, en uzak doğulara,
Geçtiğin yerlerde hep o tatlı ses yükselir,
Bulamıyorsan eğer kendini ondan ara,
Türk ulusunun bağı, benim güzel Türkçemdir.

Severim onu eşsiz pek derin bir sevgiyle,
Onu duydukça gönlüm varlığıyla sevinir.

İstemem başka bir ses, sen durma söyle!
Tanrının sesidir o, benim güzel Türkçemdir.

S. Gökçe (Gaziantep Gazetesi 1936 6 (416), s. 3)

25 Ağustos Salı günü Ankara Dil, Tarih Fakültesi öğrencisi Sabahat Göğüş tarafından Türkçe'nin üstünlüğü, genişliği ve ana dil olduğu hakkında bir söylev verilmiştir. Müzik konseri ile devam eden törende ar şubesi tarafından yetiştirilen baylar ve bayanlar (Muzaffer Hanım'ın şanı, Vedat Ürlü'nin piyanosu, Lale Hanım'ın kemanı eşliğinde) (Gaziantep Gazetesi 1936 6 (416), s. 1) tarafından müzik parçaları söylenmiş, yine keman ve piyano ile bunlara eşlik edilerek halk türküleri de okunmuştur (BCA 490-1-0-0-1168-101-1 (1)).

26 Ağustos Çarşamba günü saat 18.00'de Yılmaz Dokuzoğuz tarafından eski yazı ile yeni yazı dili arasındaki fark ve eski ıstılahçıların gülünç konuşmaları üzerine bir söylev verilmiş ve ardından konser ve halk türküleri devam etmiştir (BCA 490-1-0-0-1168-101-1 (2)).

27 Ağustos Perşembe günü aynı saatte Türkçe öğretmeni Nurettin Can tarafından bir söylev ve ar şubesi tarafından da bir konser verilmiştir. Halkevi ve Maarif bahçelerinde bulunan binlerce vatandaş hoparlörle verilen bu yayını zevk ve ilgi ile dinlemiştir (BCA 490-1-0-0-1168-101-1 (2)).

Öğretmen Sait Gökçe vermiş olduğu nutukta; ilk dil kurultayından önce yapılan harf devriminin büyük bir hizmet olduğunun altını çizirken, öğretmenler olarak Arap harflerinin öğrenme zorluğundan dolayı okuldan kaçanlara çok şahit olduklarını dile getirmiş ve Türk milletini bu zorluktan Atatürk'ün kurtardığına değinmiştir. I. Kurultayda yabancı kelimeleri ve onların uyduğu yabancı dil bilgisi kurallarını dilimizden atmanın amaç edinildiğini ve bunun için çalışıldığını söyleyen Gökçe, 1934'te toplanan ikinci kurultayın kararına göre "Karşılıklar Kılavuzu" adlı iki kitapla bu işin başarıldığını açıklamıştır (BCA 490-1-0-0-1168-101-1 (9)).

Ahmet Muhtar Göğüş, "Bugün, sayısız devrim günlerimizin en büyüklerinden birisini yaşıyoruz. Esirliklerin en kötüsüne düşen, kapitülasyonların en belalisına uğrayan dilimizin bugün, gerçekten bir kurtuluş günüdür" diyerek başladığı söylevinde dört yıl içerisinde alınan sonucun insanı hayrete düşürdüğünü dile getirmiştir. Büyük Önder Atatürk'ün yapmış olduğu devrimlerle, ulusu çok kısa zamanda uçurumların dibinden kurtardığından bahseden Göğüş, dil devrimi ile çocukların ilkokulu bitirmeden gazete okumaya başladıklarına vurgu yapmıştır. "Hayır, bunu kimse yapamazdı: Bunu ancak, Atatürk yapabiliirdi!" diyen Muhtar Göğüş sözlerini, "Büyük önderimiz. Yüce Atatürk'ümüz. Dilimizin temizlenmesi ve ulusal şuur ile harmonize olması için verimi pek çok ve pek çabuk olan bir sistem yaratmıştır: Dil Kurultayı... Dil Kurumu... Dil fakültesi... Güneş—dil teorisi... İşte bugün açılan dil kongremiz, bu sistemin büyük cihazlarından birisidir. Atatürk'ün güneş dehasının ışıkları altında şüphesiz birçok başarılar gösterecektir" cümleleri ile sonlandırmıştır (Gaziantep Gazetesi 1936 6 (416), s. 2-3).

Sabahat Göğüş'ün söylevinden bir kesit (BCA, 490-1-0-0-1168-101-1 (3)-(4)):

"Sayın Bayanlar, Baylar:

Bugün yüce katınıza mutlu bir bayramı haber vermeye geldim. Bu bayram bize asırların karanlık perdeleri arkasından ecdadımızın sesini işittiren bayramdır. Bu bayram Atatürk'ün dehasından kopmuş önemli bir inkılap safhasıdır.

Türklüğün ömrüne nispeten bir saniye denecek kadar kısa bir zamanda fesi attık, kıyafetimizi değiştirdik, dilimizden Arap harflerini attık, yüzümüzü açtık, kadın, erkek azimle, sebatla beraber çalışmayı öğrendik. Daha bunun gibi birçok saadetlere kavuştuk. Bütün bunlar bir azim ve iradenin başarabileceği şeylerdi. Onun herhangi birisinde meydana gelecek küçük bir aksaklık bizi bugünkü erdiğimiz saadetten mahrum edebilirdi. Fakat ne saadet ne bugün de

Atatürk'ümüzün yaratıcı dehasının aydınlatıcı ışıklarıyla dil durumunun da sonuna zaferle ermiş bulunuyoruz.

Arkadaşlar, bu inkılap dilden birkaç kelime kaldırıp yerine birkaç kelime koymaktan ibaret değildir. Dilimizde doğmuş tekâmül etmiş, ölmüş kelimelere yeniden can vermektir. Bu hiç kimsenin kolaylıkla başaracağı bir iş değildir. Bunu ancak eski bir millete yeniden can veren büyük adam yapabilir.

Sayın dinleyiciler: bu bayram ruhları değiştiren bir bayramdır. Hudutlarımızdan düşmanı nasıl kovduk, hayatımızdan ecnebi olan her şeyi nasıl attık, bugün de ruhumuzdan ecnebi unsurları atıyoruz. İradesi zayıf bir insan bunu düşünmekten bile korkar. Fakat bugün Türk ulusu tek bir iradeden Atatürk'ün iradesi... Ulu Önder, azimli, keskin kararlarıyla projesini çizdi, neticeden daha projeyi yaparken emindi. Harp cephesinde nasıl asker, hedefiniz Akdeniz dedi ise, dil cephesinde de gençliğe hitaben hedefiniz saf Türklüğe yakışır saf Bir Türk tipi dedi.”

Bu sözlerle konuşmasına başlayan Sabahat Göğüş, Atatürk tarafından Ankara'da Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi'nin kurulduğunu açıklamıştır. Göğüş, konuşmasında fakültedeki birçok dil bilimine değinmiş; kelimeler, terimler ile ilgili açıklamalarda bulunmuş ve Türk Dilinin eski bir lehçesi olan Sümercenin bütün dillere kelime verdiğinin altını çizmiştir (BCA, 490-1-0-0-1168-101-1 (5)-(8)).

Gaziantep'li Üçüncü Dil Bayramını kutlamaya büyük bir coşkuyla hazırlanmış, Ömer Asım Aksoy başkanlığındaki heyet, Dil bayramında yapılacak törenin değerine layık şekilde geçmesi için uygulanacak işlerin tespitini yapmıştır. Program iki kısımdan oluşurken saat 18'de başlayacak ve ilk kısımda Ankara ve İstanbul radyoları birleştirilmiş olarak Dil Kurumu adına verilecek söylev dinletilecektir. İkinci kısımda Gaziantep Halkevi programı 19:30'da istiklal Marşı ile başlayıp, Ömer Asım Aksoy'un "Güneş Dil Teorisi ve Üçüncü Dil Kurultayı" ile ilgili konuşmasına yer verilecektir. Programda aralarda müzik dinletilerine yer verilirken Sabahat Göğüş'ün "dil devrimine bir bakış" adlı söylevinden sonra Nurettin Can tarafından şiir dinletisi yapılacaktır (Gaziantep Gazetesi, 1936 6 (420), s. 1).

Üçüncü Dil Bayramı Gaziantep'te tam bir heyecan ve sevinç ile kutlanmıştır. Akşam 18'den itibaren Halkevi salonunu doldurmaya başlayan halk programa ve dil devrimi ile ilgili konuşmalara büyük ilgi göstermiştir. Halkevi başkanı Muhtar Göğüş'ün programın tam tatbikiyle bizzat meşgul olduğu kutlamada Ankara'da Türk Dili Kurumu'nun verdiği söylev dinletisinden sonra, saat 19:30'da Halkevi programı İlbyay vekili Vehbi Kahramanoğlu, askeri komutan Aykut başta olmak üzere şehrin ileri gelenleri ve büyük bir halk kitlesinin katılımı ile başlamıştır.

Törende İstiklal Marşı'nın ardından Ömer Asım Aksoy kürsüye çıkarak konuşmasının ilk kısmı olan dil inkılabı ve Güneş Dil Teorisi ile ilgili bir buçuk saat süren söylev vermiştir. On dakikalık bir fasıladan sonra ikinci kez kürsüye çıkan ve Üçüncü Dil Kurultayı hakkındaki söylevini gerçekleştiren Aksoy, kurultayın öneminden ve yapılan işlerden bahsederek konuşmasına son verirken salonda "Yaşasın Atatürk" sesleri yükselmiştir. Ardından Muhtar Göğüş'ün kızı Bayan Sabahat söylevini gerçekleştirmiştir (Gaziantep Gazetesi, 1936 6 (421), s. 1).

Gaziantep'le birlikte Kilis'te de dil bayramı kutlamaları düzenlenmiştir. Halkevi bünyesinde 26.9.1936 tarihinde cumartesi günü dördüncü dil bayramı büyük bir toplulukla birlikte, derin bir heyecanla bir program çerçevesinde kutlanarak, Türk Dili Kurumu Başkanlığı'na kutlama telgrafları çekilmiş ve tören münasebeti ile okunan söylev ve şiirlerin kopyaları Dil Araştırma Kurumu Genel Sekreterliğine gönderilmiştir. Dil bayramı için bütün

müessese ve dükkânlar bayraklarla donatılmış, kutlama töreni de cumartesi günü 19.30'da Halkevi salonunda İstiklal Marşı ile açılmıştır. Program Kurultay marşı ile devam etmiş, ardından Halkevi başkanı dış doktoru Orhan Oktay tarafından söylev verilmiştir. Halkevi müzik kolunun önder marşı dinletisinden sonra öğretmen Nedim tarafından Atatürk'e adlı şiir okunmuştur. Program çeşitli müzik dinletileri ile sonlandırılmıştır (BCA: 490-1-0-0-1168-101-1 (20)).

26 Eylül 1937 Dil Bayramı Gaziantep Halkevi'nde törenle kutlanmıştır. Aydınlar ve yüzlerce vatandaşın katıldığı program saat 17.00'de başlamış, İstiklal marşı hep bir ağızdan okunduktan sonra Ziya Öner Dil İnkılabının önemi ile ilgili söylev vermiştir. Öğrenciler tarafından öz Türkçe şiirler okunurken, Ankara Hukuk Fakültesi son sınıf öğrencisi Sabri Haksever Güneş dil teorisi hakkında konuşma yapmıştır. Tören halkevi gençlerinin hep birlikte okuduğu Cumhuriyet marşı ile son bulmuştur (Gaziantep Gazetesi, 1937 8 (471), s. 1).

Halkevleri ve kültür kurulları tarafından her sene kutlanan Dil Bayramı 26 Eylül 1938 günü Gaziantep Halkevi'nde içten şekilde kutlanmıştır. Saat 18.00'de İstanbul radyosunun yayınladığı Türk Dil Kurumu'nda verilen söylev ile tören başlatılmış sonrasında halkevinin yaptığı programa geçilmiştir. Ar şubesinin piyano ve kemanlarla eşlik ettiği İstiklal marşı hep birlikte söylendikten sonra "Türk Dili" isimli şiir okunmuş ve ardından Cumhuriyet marşı ile tören sonlandırılmıştır (Gaziantep Gazetesi, 1938 9 (523), s. 2).

1943 Eylül ayında yayınlanan Halkevi yayın organı olan Başpınar Dergisinde Sabri Güzel'in Dil İnkılabı şiiri şu şekildedir:

İşte sen dilimizin aydınlığı göründü
Çünkü duygusunun öz kılığına büründü.
Bilmeyenlerin böcek sayıldığı günlerde
Neredeydi Türk dilini anlayıp yazan nerede.

Bugün yürekten bir ses gürlüyor bütün soya
O sestten hız alıyor Türk dili doya doya.
Kurulunca on bir yıl önce büyük kurultay
Başladı dil ordusu söküne alay alay.

İlk dil kurultayıyla dile temel atıldı
Arapçaya, Farsçaya karşı savaş açıldı.
Ne kadar borçlanmıştık bu yabancı dillere
Her dili doyurmuşken öz dilden vere vere

Düşman tabyalarını bulduk bu savaşta da
Başkaldıramaz oldu yabancı dil bir daha.
Ellerdeki tüfekler Türk dilinin kökleri
Eklentiler kurşundur koşacağız ileri.

Yaşa ey Milli başkan büyük sil bilgin başkan
Sana borç heceliyor damarda dolaşan kan.

Ey inkılap yolunda koşan yurt çocukları
İlham kaynağınızdır bir eşsiz dil pınarı

Yadırgılar atıldı öz dilden uzaklara

Yabancı dil ordusu tutuldu tuzaklara.

Türk dilinin göğünde güneşler yaratıldı.

Karanlıklar, güçlükler geçmişlere katıldı (Başpınar Dergisi, 1943 (52), s. 12-13).

1944 yılı, 26 Eylül akşamı Dil Bayramı münasebeti ile yapılan törende Halkevi başkanı Sabri Güzel tarafından Dil İnkılabının anlamı ve içeriği hakkında konuşma yapılmış, şiirler okunmuştur. Öğretmen Kerim Fırat tarafından törende söylev verilmiştir (Başpınar, 1944 (65), s. 16). Başpınar Dergisi'nin Eylül ayında Dil Bayramı ile ilgili yazılar yayınlanırken, Sabri Güzel'in "Dil İnkılabımız" adlı yazısı da derginin sayfalarında yerini almıştır. Yazısında halkın anlayamadığı bir yazı dilini benimsemesinden yakınmış, dil inkılabının gerekliliğine ve önemine işaret ederek bu noktada ilk olarak 1928 yılında Harf İnkılabı ile yeni harflerin kabul edilmesine daha sonra Dil Kurumunun her yıl çalışmalarına devam ederek yaptığı önemli hizmetlere işaret etmiştir (Başpınar, 1944 (65), s. 1-3).

Yine derginin aynı sayısında Suat Ballar, Dil Devriminin Gelenekçilik Yolunda Ülküleşmesi adlı yazısında, Türk dilinin yabancı kurallardan ve kelimelerden kurtarılmasının ve kültürel hayat için gerekli olan kelimeleri ana dilden bulup çıkarmanın önemine değinmiştir. Gelenekçilik yolunda yapılacak dil devrim ülküsünün ana dilin değerini yükselteceğinden bahsetmiştir. Dil Bayramı münasebeti ile öğretmen Kerim Fırat'ın söylevine de sayıda yer verilmiştir (Başpınar, 1944 (65), s. 6-9).

Gaziantep Başpınar Dergisi'nin Ağustos-Eylül 1945 sayısında "Dil Bayramı Halkevinde kutlandı" başlıklı yazıda; Dil Devriminin 13. yıl dönümünün 26 Eylül Çarşamba günü saat 17'de Halkevinde yapılan coşkulu bir törenle kutlandığı yazılmıştır. Gaziantep valisi Raif Tek, vali yardımcısı, komutan, daire amirleri, parti ve belediye başkanları ile bütün memurların ve kalabalık bir halk kitlesinin katıldığı kutlama töreninde Halkevi Başkanı Sabri Güzel tarafından inkılabın esas ve gayelerini açıklayan konuşma ve dil hakkında çeşitli konuşmacılar tarafından konuşmalar yapılmıştır. Liseli bir genç tarafından şiir okunan kutlamada saz eşliğinde çeşitli halk türküleri söylenerek törene son verilmiştir (Başpınar Dergisi, 1945 (75-76), s. 14).

Genel Olarak Maraş Halkevi Kuruluşu ve Faaliyet Alanları

Maraş Halkevi 23 şubat 1934 tarihinde eski Türk Ocağı binasında açılmıştır. Halkın göstermiş olduğu yoğun ilgi karşısında, Halkevi çalışmalarına bir şube ile başlamışken 22 şubat 1948 tarihine gelindiğinde Maraş'ta Halkevi sayısı 9 şubeye ulaşmış ve oda sayısı ise 61 olmuştur (Doğan, 2017, s. 17)

Maraş Halkevi 9 şubede faaliyette bulunurken şubeler ve şubelerin bir yıllık süreç içinde yapmış olduğu faaliyetler şu şekildedir: Dil, Tarih ve Edebiyat şubesi, çeşitli konularda 20 konferans düzenlemiştir. Ar şubesi, 18 konser, 53 tedansan, 5 şölen, 6 nişan töreni yaparak 14.008 vatandaşı ağırlamıştır. Gösterit şubesi, 12 gösteri düzenlemiştir. Spor şubesi, bir spor yurdu açmış, üç futbol bir voleybol ve birkaç kez güreş müsabakaları düzenlenmiş ve iki günlük atlı gezinti etkinliği yapmıştır. Sosyal Yardım şubesi, çarşafları kaldırmış ve 15 muhtaç kadına manto hediye etmiştir. Halk Dershaneleri ve Kursları şubesi, öğrenciler için riyaziye ve Almanca dersleri vermiş, biçki, dikiş, çiçek ve şapka kursu açmıştır. Kitapsaray ve Yayın şubesi: Bir okuma evi ve kitapsarayı açmış, bu okuma evlerinden ve kitaplardan 13.302

vatandaş faydalanmıştır. Kyclk Şubesi, On köyde Köy Kanunu'nu halka anlatmış ve tatbiki konusunda vatandaşa yardımcı olmuştur. Müze ve Sergi Şubesi tarihi araştırmalarda bulunmuştur (Gmşalan, 2014, s. 154). Şubeler vatandaşlara partiye bağlılık şartı aranmadan açık tutulurken, yönetim kurulu ve Şube yönetim komitelerine ye olmada CHP'ye yazılı olma şartı konulmuştur (Doğan, 2017, s. 17-18).

Maraş Halkevi Komite Başkanlıklarına ve yeliklerine seçilenler şu şekildedir:

Tablo 2: Maraş Halkevi Şubeleri ve yeliklerine Seçilen İsimler

1) Dil, Tarih ve Edebiyat Şubesi:	
Emin Oktay	(ğretmen) (Başkan)
Ali Arıkan	(ğretmen)
Adile Girgin	(ğretmen)
2) Ar Şubesi:	
Abdurrahman Ata	(Mütekait) (Başkan)
A. Bozkurt	(Muhasebe Ktibi)
Mehmet Tike	(Alay Ktibi Mütekait)
Lütfi Oğuz	(ğretmen)
3) Gösterit Şubesi:	
şefik Ergndz	(Kültür Direktörü) (Başkan)
Mevlt nsel	(Baş ğretmen)
Bayan Fikret	(ğretmen)
4) Spor Şubesi:	
Nuri ncl	(Marangoz) (Başkan)
Süleyman Bey	(Tahsildar)
Ahmet Avşar	(Tecimen)
5) Sosyal Yardım Şubesi:	
Osman Bey	(Nüfus Müdürü)
Refia	(ğretmen)
Lütfi Bey	(Eczacı)
6) Halk Dershaneleri ve Kurslar Şubesi:	
Ruhi şenel	(ğretmen) (Başkan)
Süleyman Z.	(ifti ve Mütekait)
7) Kitapsaray ve Yayım Şubesi:	
Skti Tkel	(şarbay) (Başkan)
Cemil şiriki	(Tecimen)
Hüsamettin Baykal	(Tahsildar)
8) Kycler Şubesi:	
Ali Rıza uhadar	(ifti) (Başkan)
Dervif Bilgi	(Zerbank Sayışmanı)
Ziya Abaza	(ifti)
şevket Beyazıt	(ifti)
9) Müze ve Sergi Şubesi:	
Hamit Beşkardeş	(Ziraat Bankası Direktörü) (Başkan)
Osman Sandal	(Evlenme Memuru)

Kaynak: (Doğan, 2017, s. 21-22).

Maraş Halkevi, Milli Bayramlarda, belirli hafta ve özel günlerde kutlamalar, anma törenleri gibi etkinlikler düzenleyerek aktif faaliyetlerde bulunmuştur.

Maraş Halkevi Öncülüğünde Dil Bayramı Kutlamaları

Ulu önder Atatürk'ün Türk milletine armağan ettiği bayramlardan biri olan ve Birinci Dil Kurultayı'nda alınan karar doğrultusunda "Dil Bayramı" olarak kabul edilen, 26 Eylül'ün yıldönümü sebebi ile yurdun her yerinde kutlamalar düzenlenmiştir. Maraş'ta da Dil Bayramı 26 Eylül 1936 Cumartesi günü, Maraş Halkevi'nin düzenlemiş olduğu etkinliklerle bu büyük bayrama yakışır şekilde çok coşkulu olarak kutlanmıştır. İlbay Salih Cemal Gülen'in başkanlığında toplanan Maraş Halkevi İdare Heyeti'nin hazırlamış olduğu program neticesinde öncelikle Vali tarafından hazırlıkların tanzimine memur edilen Kütüphane Şubesi Delegatesi Kültür Direktörü, salonda gereken düzeni aldırarak organize etmiştir. Saat 15.00'de İlbay Salih Cemal Gülen ve Saylav Hasan Reşit Tankut, Parti ve Halkevleri Müfettişi Şevket, Halkevi salonuna giriş yapmıştır. Halkevi mızıkasının çaldığı İstiklal Marşı ile törene başlanırken marş büyük sessizlik ve saygı ile dinlendikten sonra, törende; Maraş Halkevi Dil, Edebiyat ve Tarih Şubesi Başkanı ve aynı zamanda ortaokul tarih öğretmeni olan Emin Oktay hazırlamış olduğu nutku okumuştur. Oktay'ın nutku sonrasında sevilen şair Adile Girgin günün anlam ve önemine özel yazmış olduğu şiirini okumuştur.

Maraş Halkevi Ar Şubesi'ne mensup öğretmen Lütfi, viyolansan ve öğretmen Mehmet de keman eşliğinde, hazırlamış oldukları parçaları çalmıştır. Öğretmen Remzi ise törende Behçet Kemal tarafından yazılmış bir şiiri okumuştur. Ankara Dil, Tarih ve Coğrafya Fakültesi'nde Profesör olan Saylav Hasan Reşit Tankut da kürsüye çıkarak dil inkılabının neden ileri geldiğine değinerek gerekliliğini ve önemini anlatmıştır. Yapılan tören mızıkasının çaldığı Cumhuriyet Marşı ile sona ermiştir. (Maraş Gazetesi, 1936 (157), s. 1).

Dil Bayramı için Adile Girgin'in okuduğu şiir şöyledir:

Bu birlikte yükselir Türk'ün dağ yıkan sesi!
Nasıl ki yoğurdunsa toprağını kanınla,
Öyle koruyacaksın dilini de canınla.
Gösterilen ülküye durmadan koşacağız,
Yurdun her köşesinde Türkçe konuşacağız

Buna ant içiyorken hepimiz canımızdan,
Dökeceğiz kalsa da son damla kanımızdan.
Ulusal bir varlığa bağlanmaktır yolumuz,
Atatürk savaşıdır bağrımızda türkümüz.
Ey güzel dil, temiz dil sen Türk'ün bir eşisin
Sana candan bağlıyız yurdun öz güneşisin.

Adile Girgin (Maraş Gazetesi, 1936 (157), s. 1).

Öğretmen Mehmet'in, Dil Bayramı'nda yazdığı ve Maraş Halkevi'nde okuduğu şiir şu şekildedir (Maraş Gazetesi, 1936 (157), s. 2):

Konuşacağız

Bugün Dil Bayramı'nın kutlu günüdür.
Hep sözler heyecanlı yüreklerden taşıyor.
Bu muştuluk haberi Atatürk'ün ünüdür.
Devirdi her engeli, bunda da savaşıyor.

Savaş deyip de geçme, onu yaptın anlarsın,
arpışıp didindiğin günleri hatırlarsın.
Sana Gazi dediler, acun adın tanıdı,
Ölmeden dikiyorsun ölmeyecek anıtı.

Eğildi bütün başlar, sen başın kaldırmıştın,
Türklüğü kurtarmak için lme saldırmıştın.
Ne mutlu sana ki; göğsün kabardı taştı,
Güne dek yaptıkların çıkılmaz hesabı aştı.

Her devrim kafandadır, her acı hatıranda;
Bunu yaşatacaksın tek başına kalsan da!
Sana güvenimiz var acımızı dindirdin,
“Türk hastadır” sözünü kafalardan sildirdin.

Atatürk! Dilimize devrimle örnek verdin.
Erişilemez yıllara sen hem bir anda erdin.
Çünkü yıldırmısın sen; senden çıkıyor şimşek.
Ulus geliyor nder! Arkandan hep gelecek.

Küflenmiş kafalara dilimizle çağırdın,
“Türkçe konuş arkadaş!” diye her an bağırdın.
Seni nasıl unutsun, bir sel gibisin durmadan taş,
Bağıralım dil için hep acuna arkadaş.

Çünkü biz Türk’z, ne diller bizden doğdu,
Bakımsızlık yüzünden yabancı onu boğdu.
Bir güneş doğdu bugün, biz ona koşacağız,
Hep Türkçe konuşacağız, biz Türkçe konuşacağız!

Mehmet

Eylül ayı 1936 yılında Maraş Halkevi tarafından, Yüce nder Atatürk’ün ulusa armağan ettiği Dil Bayramı gününde Maraş halkını dil savaşında aydınlatması için Hasan Reşit Tankut, Maraş’a davet edilmiştir. Saylav Hasan Reşit Tankut, önce memleketi olan Elbistan’a gitmiş, sonrasında da Dil Bayramı münasebetiyle Maraş Halkevi’nde bir konferans vermek üzere Maraş’a gelmiştir. Saylav Hasan Reşit Tankut, 27 Eylül 1936 Pazar günü saat 15’te Güneş Dil Teorisi üzerinde daire müdürlere, bütün öğretmenlere, memurlara ve memleketin münevverlerine bir konferans vermiştir (Maraş Gazetesi, 1936 (157-18), s. 2).

Dil Bayramı’nın 5. yıl dönümü 26.9.1937 günü Maraş Halkevi’nde yapılan büyük bir törenle kutlanmıştır. Halk, saat 15’ten itibaren Halkevi toplantı salonunu doldurmaya başlamış

ve saat 17’de İlbay Osman Şahinbaş’ın salona teşrifleri ile program gereğince İstiklal Marşı ile tören başlamıştır. Törende İstiklal Okulu Başöğretmeni Ruhi Şenel, Büyük Önder’in yaratıcı, irşad ve himayeleri altında çalışan Türk Dili Kurumu’nun çalışmaları hakkında söylev vermiş ve ardından öğretmen Adile Kandeğer ve Mehmet Somer bugün için hazırladıkları şiirlerini okumuşlardır. Program sonunda İstanbul ve Ankara radyolarının birleştirilmesi ile Türk Dili adına verilen nutuklar dinletilmiştir (Maraş Gazetesi, (1937) (208-69), s. 1).

Öğretmen Adile Kandeğer’in Dil Bayramı için hazırlamış olduğu şiir:

Öz Dilimiz

Beşinci yıldönümü dil bayramının bugün
Bu devrimle de saldık acuna büyük bir ün
Bir ulusun dilidir varlığını gösteren
Dildir ona her yerde büyük bir benlik veren
En çetin yokluklarda biz bir varlık yarattık
İçimizde ki yabancı ne varsa silip attık
Kaynadık özümüzün fişkırın menbaında
Kalmadık saltanatın örümcekli ağı
Yıllarca onlar bizi her yoklukta bıraktı
Her gün dünkünden fazla içimize ađ aktı
Öyle karmakarışık bir dilimiz vardı ki
İçimizi o kadar yabancılık sardı ki
Arap’ın ve Acem’in sözleri ile karıştık
Terkiplerin içinde büsbütün bunalmıştık
Her devrimi başardı ulusumuz her yandan
Ayrılmadı içinde cevher denen inandan
Yazı şekli değiştı, Arap sözleri bitti;
Her Türk kendi bağrında özlüğünü eşitti.
Yazıda, düşüncece her ayrılıkta birlik
Kaynayınca ulusa verdi her yerde dirlik
En yumuşak anlamlı güzel sözleri bulduk
Kendi öz benliğinde yaşayan ulus olduk
En coşkun devrim aşkı kaynıyor içimizde
Ceddimizin asil kanı var çünkü bizde
Ant içtik Atatürk’e bağlıyız her savaştta
Devrimler yaratırız Atamız varken başta
Bu dil savaşını da o bize bağışladı
Her nesneden üstündür gönlümüzdeki adı
Öz Türkçeyi kullanmak her yurttaşın borcudur.
Ulusun varlığını gösterecek hep budur
Her Türk bunu her yerde bir amaç edinmeli
Koruyalım yurttaşlar yaşatalım öz dili.

Adile Kandeğer (Maraş Gazetesi, (1937) (208-69), s. 1)

Dil Bayramı'nın 6. yıl dönümü olan 26 Eylül 1938 Pazartesi günü Maraş Halkevi tarafından toplantı salonunda saat 17.00'de kutlanmıştır. Valinin katılımı olduğu programda Halkevi mızıkasının çaldığı İstiklal Marşı ile törene başlanırken ortaokul direktörü Ali Arıkan açılış konuşması yapmıştır. Öğretmen Adile Kandeğer bugün için yazmış olduğu şiirini okurken öğretmen Ruhi Şenel, Ulu Önder'in kurmuş olduğu Türk Dili Kurumu'nun altı yıllık çalışmaları hakkında bilgi vermiştir. Posta memuru Remzi Bey Türk dilinin büyüklüğü hakkında konuşma yaparken Halkevi müzik kolunun çaldığı Cumhuriyet marşından sonra Âşık Mehmet Kiper sazı eşliğinde Dil Bayramı ile ilgili bir şiir okumuştur. Maraş Halkevi programının sona ermesi ile birlikte Ankara Radyosu dinlenmiştir. Maraş valisi Sayın Osman Şahinbaş Ulu Önder Atatürk'e Dil Bayramı münasebetiyle telgraf çekerek şükranlarını sunmuş ve heyecanla kutlama yaptıklarını bildirmiştir (Maraş Gazetesi, 1938 (259), s. 1).

Dil Bayramı'nın 10'ncü yıldönümü olan 26 Eylül 1942 tarihinde yurdun dört bir köşesinde yapılan kutlamalarda Türk Dili davasının önemine vurgu yapılmıştır. Aynı gün Maraş Halkevi'nde de bir tören yapılmıştır. Törene İstiklal Marşı ile başlanmasının ardından Öğretmen Saim Emirmahmudoğlu tarafından bir konferans verilmiştir. Öğretmen Saim Emirmahmudoğlu 26 Eylül 1942 Dil Bayramı günü, Maraş Halkevi'nde verdiği söylevde: "Dil Bayramınız mutlu ve kutlu olsun. Bu bayram, milli bayramlarımızdan en önemlilerindedir. Her milletin bir dil bayramı olması gerekir. Ancak dil bayramı, yılın bir günü olarak kalmamalıdır. Yılın her günü, Türk'ün dil bayramı olmalıdır... Bugün Milli Şef'in kazandırdığı en büyük zaferin sevinç ve sükûnu içinde de bu bayramı kutluyoruz. Artık güzel ve şirin Türkçe, ince ahengi ve gür kaynakları ile meydana çıkmaktadır. Her Türk kıızı, her Türkoğlu ve her Türk olan öz ve şirin Türk dili ile konuşmaktadır. Bugün herkese, her Türküm diyene düşen ödev de budur. Güzel Türkçeyi sevmek, öz Türkçe konuşmak ve yazmak, milliyetçiliğin birinci şartıdır. Türk'ün öz duygusunu ancak öz Türkçe anlatır. Ne mutlu Türkçe yazan kâtime ne mutlu Türkçe konuşan insana ne mutlu; Türkçeyi öz ve şirin Türkçeyi benimseyen aydınlara..." şeklindeki ifadelerle yer vererek Türk dilinin önemi ve gerekliliği üzerinde durmuştur (Maraş Gazetesi, 1942 (467), s. 1-2).

Dil Bayramı'nın 11'nci yıldönümü olan 26 Eylül 1943 günü Maraş Halkevi'nde yapılan etkinliklerle kutlanmıştır. Törene, saat 17.00'da kalabalık bir seyirci huzurunda şehir bandosunun çaldığı İstiklal Marşı ile başlanırken İstiklal Marşı'nı müteakip Öğretmen Mehmet Ali Küçükpınar kürsüye çıkarak dil inkılabını ve bugünün anlam ve önemini açık bir dille anlatmıştır. Şehir bandosunun çaldığı muhtelif parçalardan sonra törene son verilmiştir (Maraş Gazetesi 1943, (518), s. 1).

26 Eylül 1945 yılında Dil Bayramı münasebetiyle Maraş Halkevi'nde bir toplantı yapılmıştır. Yapılan bu toplantıya halkın iştirak etmemesi gündeme gelmiştir. Nitekim Maraş Halkevi neşriyatı olan Maraş Gazetesinin 29 Eylül 1945 tarihli 620. Sayısında yer alan haberde Remzi Arifoğlu bu durumu şu sözleriyle eleştirmiştir: "26 Eylül günü saat 18.00'da halkevine gittik. Salonun duvarları boyunca sıralanmış sandalyelerde her toplantıda olduğu gibi daire müdürleri, öğretmenler, CHP ve Halkevi İdare Heyeti Üyelerinden bir kısmı yerlerini almış oturuyorlardı. Zamanında törene İstiklal Marşı ile başlandıktan sonra genç ve münevver bir arkadaş Dil Bayramının tarihçesini, önemini ve yaptığı yenilikleri birer birer anlattı ve dinledik, duygularımızı ve bildiklerimizi bir daha tekrarladık. Halkevindeyiz, milli bir toplantı yapıyoruz; elde bir program var, programda konferans var, konferansçı var, milli havalar var fakat Halkevinde halk yok. Evet, daire müdürleri, öğretmenler, Parti ve Halkevi İdare Heyetinden bir kısmı halktan. Ne yazık ki Halkçılığın nüvesini ve çoğunluğunu teşkil eden büyük halk kitlesi yok." (Maraş Gazetesi, 1945, (620), s. 1).

Sonuç

Milli bayramlar; Türk halkının milli değerlerini, toplumsal hafızasını, birlik ve beraberliğini, vatan sevgisini, canlı ve dinamik tutması bakımından çok önemlidir. Dil Bayramı da Gazi Mustafa Kemal Atatürk'ün Türk milletine hediye ettiği en önemli devrimlerdendir.

Atatürk dil devrimine giden süreçte en önemli ve ilk adımı, 1 Kasım 1928'de Harf İnkılabı ile alfabeyi değiştirerek gerçekleştirmiştir. Ardından 12 Temmuz 1932 tarihinde Türk Dili Tetkik Cemiyeti kurulmuştur. Dilin sadeleştirilmesi ve özünün ortaya çıkarılması ve geliştirilmesini takiben halkın konuşma dili arasında ahenk kurulması, edebiyat ve bilim dilinin kesin kurullarla tespiti ve terim hazinesi meydana getirilmesi amaçlanmıştır. Hedefler doğrultusunda Atatürk Dönemi'nde 1932, 1934 ve 1936 yıllarında üç dil kurultayı düzenlenmiştir.

Birinci Türk Dili Kurultayı, 26 Eylül- 5 Ekim 1932 tarihleri arasında Dolmabahçe Sarayı'nda gerçekleştirilmiştir. Bu kurultayda Halit Fahri Ozansoy tarafından verilen ve kurultayın toplandığı ilk gün olan 26 Eylül'ün "Dil Bayramı" olarak kutlanması önerisi kabul edilmiştir. Dil kurultaylarına Türk bilim adamlarından başka yabancı dil bilimcilerinin de katılması kurultayı uluslararası bir bilim toplantısı haline dönuşmüştür. Atatürk Dil kurultaylarına bizzat teşrif etmiştir.

19 Şubat 1932 tarihinde açılan Halkevleri Milli kültürün gelişimi, inkılapların yayılması ve kökleştirilmesini amaç edinerek topluma hizmet etmiştir. Milli bayramlarımız ve özel günlerimiz Halkevleri bünyesinde kutlanmıştır. Yurdun dört bir yanında kutlanan Dil Bayramları Halkevlerinin öncülüğünde yapılan törenlerle gerçekleştirilmiştir.

Gaziantep ve Maraş Halkevlerinde de Dil, Tarih ve Edebiyat şubeleri tarafından Dil Bayramı kutlamaları için çeşitli programlar hazırlanmıştır. Bu doğrultuda; verilen söylevlerle, enstrüman eşliğindeki konserlerle, şiir dinletileriyle, çalınan marşlar ve türkülerin okunmasıyla Dil Bayramı coşuklu şekilde tüm yurttaki olduğu gibi bu şehirlerde de yapılan etkinlikler ile kutlanmıştır.

Neticede, Harf İnkılabı sonucunda kabul edilen ve evrensel niteliğe sahip olan Latin alfabesi, yazı dili ile konuşma dilinin aynı hale gelmesini sağlarken Türkçeyi kolay öğrenilebilir ve anlaşılabilir hale getirmiştir. Sonrasında kurulan Türk Dil Kurumu, Türkçe'nin yabancı dillerin boyunduruğundan kurtulması, kendi özünü bulması ve gelişimi açısından Türk Dili için atılan önemli bir adım olmuştur. Dil Bayramları da Türk'ün milli benliğini, toplumsal kimliğini bulması ve hafızada tutması nedeniyle çok büyük bir önem teşkil etmiştir.

Kaynakça

Arşiv Kaynakları

- BCA 490-1-0-0-13-71-5 (1)
- BCA 490-1-0-0-1168-101-1 (1)
- BCA 490-1-0-0-1168-101-1 (2)
- BCA 490-1-0-0-1168-101-1 (9)
- BCA, 490-1-0-0-1168-101-1 (3)-(4)
- BCA, 490-1-0-0-1168-101-1 (5)-(8)
- BCA: 490-1-0-0-1168-101-1 (20)

Kitap, Makale ve Tezler

- Aktaş, A. (1999). Atatürk ve harf devrimi, *Erdem*, 11 (33).
- Aktaş, E. ve Özdemir, Y (2011). Bütünden parçaya halkevleri şubeleri, *Atatürk üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 15 (2), 187-204.
- Altan, M. Z. (2019). Atatürk; dil, Türk dili ve yabancı dil. *Academia*.

- Arıkan, Z. (1999). Halkevlerinin kuruluşu ve tarihsel işlevi, *Atatürk Yolu Dergisi*, 6 (23).
- Doğan, H. (2017). *Maraş halkevi ve faaliyetleri*. Yüksek Lisans Tezi. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi.
- Gümüşalan, N. (2014). Maraş halkevi ve faaliyetleri, *Cumhuriyet Tarihi Araştırmaları Dergisi*, 10 (19).
- Gündüz, Ö. ve Fırat, İ. (2014). Dil devriminin gerçekleşmesinde Türk dil kurumunun rolü, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 7 (34).
- Olgun, K. (2019). *Türkiye’de halkevleri gerçeği teftiş raporları ışığında birinci yılında halkevleri*. Ankara: Iksad Publications.
- Özacun, O. (2002). *Halkevlerinin kuruluşu ve Atatürk döneminde İstanbul halkevlerinin faaliyetleri (1932-1938)*. Doktora Tezi, Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü, İstanbul Üniversitesi.
- Özdemir, Y. ve Aktaş, E. (2011). Halkevleri (1932’den 1951’e). *A.Ü. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, 0 (45), 235-262.
- Özüçetin, Y., Kara, B. ve Bolat, M. (2017). Bazı İl ve İlçelerde Halkevi Bünyesinde Muhtelif Dil Bayramı Kutlamaları. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 61.
- Sakaoğlu, S. (1991). Türk Dili Tetkik Cemiyeti’nin Kuruluşu ve Atatürk. *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı- Belleten*, 39 (19).
- Şimşir, B. N. (1992). *Türk yazı devrimi*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- Temiz, Ö. (2006). *Gaziantep halkevi ve Başpınar dergisi*. Gaziantep: Gaziantep Büyükşehir Belediyesi.
- Temiz, Ö. (2006). Gaziantep halkevi ve Başpınar’da yayımlanan Ömer Asım Aksoy yazıları, *Yakın Dönem Türkiye Araştırmaları*, 0 (10), 197-212.
- Uca, A. Ve Ülker, A. (2016). Türk dil bayramı ve Karaman. Duru,Z. vd. (Haz.), *Talat Duru armağanı*. Konya: Palet Yayıncılık.
- Ünüvar, S. (2017). Yerel tarih ve Gaziantep halkevi yayın organı Başpınar dergisi, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 10 (53), 308-317.
- Yılmaz, M. Y. (2013). *Türk dil planlaması bağlamında Türk Dil Kurumu*. Doktora Tezi. Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü, İstanbul Üniversitesi.

Resmi Yayın

C. H. F. (1932). *Halkevleri talimatnamesi*. Ankara: Hâkimiyeti Milliye Matbaası.

Sürelî Yayınlar

- Ballar, S. (1944). Dil devriminin gelenekçilik yolunda ölküleşmesi, *Başpınar Dergisi*, (65), 6-9.
- Gaziantep Gazetesi (1934). 4 (300). 2 Ağustos.
- Gaziantep Gazetesi (1934). 4 (304). 23 Ağustos.
- Gaziantep Gazetesi (1934). 5 (309). 27 Eylül.
- Gaziantep Gazetesi (1935). 6 (368). 3 Ekim.
- Gaziantep Gazetesi (1936). 6 (416). 28 Ağustos.
- Gaziantep Gazetesi (1936). 6 (420). 25 Eylül.
- Gaziantep Gazetesi (1936). 6 (421). 2 Ekim.
- Gaziantep Gazetesi (1937). 8 (471). 1 Teşrinievvel.
- Gaziantep Gazetesi, (1938). 9 (523). 30 Eylül.
- Başpınar Dergisi (1943). (52), Gaziantep Halkevi.
- Başpınar Dergisi (1945). (75-76), Gaziantep Halkevi.
- Gaziantep Halkevi Broşürü. (1935). Gaziantep Halk Fırkası Matbaası.
- Güzel, S. (1944). Dil inkılabımız, *Başpınar Dergisi*, (65), 1-3.
- Maraş Gazetesi (1936). (157).
- Maraş Gazetesi (1936). (157-18).

Maraş Gazetesi (1937). (208-69).

Maraş Gazetesi. (1942). (467).

Maraş Gazetesi. (1945). (620).

Maraş Gazetesi. (1943). (518).

Ünler, A. N. (1939). Halkevimiz ölkü yolunda, *Başpınar Dergisi*, Sayı:1
